

พลวัตทางพุทธสังคมและพุทธวัฒนธรรมของผู้คน ในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ (พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๕๓)^๑

พรชัย นาคสีทอง^๒ และ อนินทร พุฒิโชติ^๓

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะในแง่พลวัตทางพุทธสังคมและพุทธวัฒนธรรมในยุคการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (พ.ศ. ๒๕๒๒-ปัจจุบัน) โดยศึกษาภายใต้กรอบการวิจัยเชิงคุณภาพตามระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่าเกาะลันตาเป็นแหล่งอาศัยของผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์มายาวนานทั้งชาวเล (อุรักลาไวย์ มอเก็น) ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน และไทยพุทธ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงและเกษตรกรรม แต่ละกลุ่มดำรงวิถีชีวิตตามความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของตน อย่างไรก็ตาม สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในเกาะลันตาเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงเมื่อรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ เกาะลันตาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชายทะเลฝั่งตะวันตก ได้กลายเป็นพื้นที่สำคัญของการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะภายหลังจากการประกาศให้เกาะลันตา

^๑ บทความวิจัยนี้ปรับปรุงจากงานวิจัยเรื่อง “พลวัตทางพุทธสังคมและพุทธวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ยุคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว พ.ศ. ๒๕๒๒ – ปัจจุบัน (๒๕๕๓)” โดยการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม เมื่อปีงบประมาณ ๒๕๕๓

^๒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตร ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

^๓ อาจารย์ประจำหลักสูตร ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา, ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เป็นอุทยานแห่งชาติใน พ.ศ. ๒๕๓๓ เกาะลันตาเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างกว้างขวาง ในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม และความโดดเด่นจากความหลากหลายทางพหุสังคมวัฒนธรรมของผู้คน การเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวส่งผลให้เกาะลันตาเปลี่ยนสภาพจาก “เกาะปิด” สู่เกาะที่เปิดรับการหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยว คนพื้นถิ่นในเกาะลันตาจำนวนไม่น้อยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากชาวประมงเข้าสู่ธุรกิจการท่องเที่ยว ปรับตัวให้เข้ากับการแข่งขันของธุรกิจการท่องเที่ยวและคนต่างท้องถิ่นที่เข้ามาลงทุนและประกอบอาชีพ รวมถึงการเปิดรับวัฒนธรรม ค่านิยมและเทคโนโลยีต่างๆ ของความเป็นสังคมเมือง กระนั้นก็ตาม โดยภาพรวมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และการอยู่ร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างปกติสุข ท่ามกลางการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการท่องเที่ยว

The Dynamics of the Pluralist Society and Diverse Cultures of the People in Koh Lanta, Krabi Province (1979- 2010)*

*Pornchai Nakseethong** & Anin Puttichot***

Abstract

The objective of this article is to study the developmental history of Koh Lanta, both economically and socially. This article will focus on the dynamics of the pluralist society and diverse cultures of the people in Koh Lanta, Krabi Province during the period of the official development of the tourism industry, beginning in 1979. This qualitative research has been conducted using the historical research method.

This study discovered that Koh Lanta is home to numerous ethnic groups, such as Sea Gypsies (Urak Lawoi and Morgan in particular), Thai-Muslim and Thai-Chinese. Each group has unique religious and cultural identities. Most of the indigenous population is fishermen and farmers. Considerable economic changes in Koh Lanta were initiated in the age of

* This article updates research titled “The dynamic plural cultural society of the people in Koh Lanta, Krabi Province, the period of tourism development (after 1979)” and was supported by the Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture, 2010.

** Assistant Professor Pornchai Nakseethong is a Lecturer in the Bachelor of Arts Program in History, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla campus.

*** Mr. Anin Puttichot is a Lecturer in the Bachelor of Arts Program in History, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla campus. She is currently a Ph.D. candidate in the College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University.

tourism development following the Thai government's promotion of the national tourism industry in 1979.

By the time the island was registered as Koh Lanta National Park in 1990, Koh Lanta was well-known for its richness in natural resources and the uniqueness of its multiculturalism. As expected, the island became one of the centers of marine tourism in the area of the Andaman coastal areas of Thailand. Tourism has changed Koh Lanta considerably. Once an isolated self-sufficient community, it is now an open community. The substantial number of tourists and immigrants over this time has had a tremendous impact on the community in Koh Lanta.

One important example of change in the island's economy is that the economy went from being agrarian and marine based, to one based on tourism and services. The increasing rate of investment fuelled the tourist industry's expansion and also affected the community's culture. Despite living in a multicultural society amid the rapid expansion of tourism, the people in Koh Lanta presently have been able to sustain their unique ethnic, religious, and cultural identity. They are still capable of living together in peace and harmony.

บทนำ

การศึกษาประเด็นเรื่องราวของท้องถิ่นภาคใต้เป็นหัวข้อทางวิชาการที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากนักวิชาการหลายสาขามาอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน เหตุผลส่วนหนึ่งเนื่องจากบริเวณพื้นที่ภาคใต้หรือคาบสมุทรมลายู (Peninsular Siam) หรือคาบสมุทรไทย (Peninsular Thailand) เป็นดินแดนที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีตในฐานะประตูเชื่อม (Land Bridge) ระหว่างตะวันตกและตะวันออกส่งผลให้ดินแดนแถบนี้มีความสำคัญในฐานะของเมืองท่า เครือข่ายการค้าทางทะเลและยังเป็นเมืองหน้าด่านของการป้องกันศัตรู ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้ดินแดนบริเวณนี้มีความสำคัญทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเมือง สังคมและวัฒนธรรม^๔ เป็นความสัมพันธ์ของระบบโครงสร้างทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ในเชิงเครือญาติและชาติพันธุ์ที่มีระหว่างกันเรื่อยมา^๕ ด้วยเงื่อนไขบางประการเหล่านี้ จึงมีผลให้กลุ่มคนที่อาศัยและตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนคาบสมุทรไทย-มลายู ประกอบด้วยชนหลายกลุ่ม ทั้งชนพื้นเมืองดั้งเดิมอย่างพวกฮาซิง ชาวโก เซมิง ไอร์ราราโล มอเก็น หรือกลุ่มที่เข้ามาในภายหลังอย่าง มลายู อินเดีย จีน มอญ สยาม/ไทย รวมถึงชาติตะวันตก

สำหรับพื้นที่ชายทะเลฝั่งตะวันตกของประเทศไทย เกาะลันตาเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งชาวเลอุรักลาไวย์ มอเก็น มลายู อินเดีย จีน และไทยอาศัยอยู่รวมกันภายใต้พหุสังคมและวัฒนธรรมที่แต่ละชาติพันธุ์สามารถแสดงออกถึง “อัตลักษณ์” และสามารถอยู่รวมกันได้ในพื้นที่กลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมในแง่ของพหุสังคมและพหุวัฒนธรรมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้คนในเกาะลันตา นอกจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยทรัพยากรภายในท้องถิ่นแล้ว

^๔ Ian Morson. *The connection Phuket Penang and Adelaide*. (Bangkok: The Siam Society, 1993).

^๕ ดังที่ปรากฏในพงศาวดารเมืองกลางที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มซึ่งมีสิทธิธรรมในหัวเมืองแถบนี้ โดยเริ่มต้นด้วย “จอมร้างเจ้าเมืองซึ่งมีเมียชื่อนาม่าเสี้ยลูกมะหมเมืองไทร” สามารถดูรายละเอียดเกี่ยวกับพงศาวดารเมืองกลางใน **ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม ๖**. (กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, ๒๕๔๕)

ความเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะในแง่ของกระบวนการพัฒนา ทั้งการพัฒนาระบบการคมนาคมและการพัฒนาระบบสาธารณสุขไปจนถึงนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ ความช่วยเหลือจากองค์กรจากภายนอก ล้วนส่งผลและมีผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากประเด็นที่กล่าวมาจึงนำมาสู่ความต้องการที่จะศึกษาเรื่องพลวัตทางพหุสังคมและพหุวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๕๓ เพราะแม้ที่ผ่านมามีผู้ศึกษาเรื่องเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ แต่ยังไม่มียานทางวิชาการใดที่ศึกษาพลวัตทางพหุสังคมและพหุวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตาโดยตรง การศึกษาครั้งนี้จึงอาจช่วยให้เข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการท่องเที่ยวในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางพหุสังคมและพหุวัฒนธรรมของผู้คนในท้องถิ่นเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พ.ศ. ๒๕๒๒ – ๒๕๕๓

เอกสารและหลักฐานข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาข้อมูลด้านเอกสารและการสังเคราะห์วรรณกรรม/งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องที่ศึกษาเรื่องพลวัตทางพหุสังคมและพหุวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พ.ศ. ๒๕๒๒ – ๒๕๕๓ มีผลงานทางวิชาการหลายชิ้นที่สามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานสำหรับตอบคำถามในประเด็นต่างๆ สามารถแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มหลัก เอกสาร/หลักฐานชิ้นสำคัญๆ ได้แก่

๑. เอกสารที่ตีพิมพ์ด้วยภาพรวมและบริบทพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันเป็นผลมาจากความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของเกาะลันตา เช่น งานของ ประพันธ์ สิดำ เรื่อง “ย้อนรอย ๔๐๐ ปี พิพิธภัณฑสถานชุมชนคนเกาะลันตา”^๖, งานของ Ian Morson เรื่อง

^๖ ประพันธ์ สิดำ เรื่องย้อนรอย ๔๐๐ ปี พิพิธภัณฑสถานชุมชนคนเกาะลันตา ใน http://www2.codi.or.th/index.php?option=com_content&task=view&id=1734&Itemid=2 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๔.

“The connection Phuket Penang and Adelaide”^๗, สุธัชย วงศ์ศุภลักษณ์ เรื่อง “อำเภอกะลันตา”^๘, ตลอดจน “พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” กับ “เอกสารเก่าและเอกสารทางราชการที่พบ ณ ที่ว่าการอำเภอกะลันตา” เมื่อครั้งซ่อมแซมสำหรับใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนกะลันตา ซึ่งเอกสารทั้งหมดเป็นเอกสารทางราชการของอำเภอกะลันตาที่จัดเก็บไว้บนที่ว่าการอำเภอกะลันตามีข้อมูลและเรื่องราวประเภทต่างๆ เช่น ยอดจำนวนประชากรแต่ละเชื้อชาติ การจัดเก็บภาษี จดหมายเหตุฯ การประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพ้คดีความประเภทต่างๆ บัญชีสิ่งของ สัตว์เลี้ยง ยานพาหนะ เป็นต้น รวมถึงข้อมูลประเภทรูปภาพซึ่งชี้ให้เห็นถึงพลวัตและพลสังคม-วัฒนธรรมของกะลันตาในมิติเวลาต่างๆ

๒. เอกสารที่ว่าด้วยภาพรวมบทบาท วิถีชีวิตและความเป็นพลสังคม วัฒนธรรมของคาบสมุทรไทย-มลายู โดยเฉพาะคนพื้นเมือง / ชาวเล คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยมุสลิม โดยเฉพาะในหัวเมืองชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของประเทศไทย เช่น ผลการศึกษาของนฤมล อรุโณทัย เรื่อง “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ชาวเล”^๙ และเรื่อง “คนพื้นเมืองกับพื้นที่อนุรักษ์ โครงการนำร่องอันดามันหมู่เกาะสุรินทร์”^{๑๐} กับบทความเรื่อง “ความรู้พื้นบ้านของมอแกน : รูปแบบการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ”^{๑๑}, งานของแมนวาด กุญชร ณ อยุธยา เรื่อง “แลเล

^๗ Ian Morson. **The connection Phuket Penang and Adelaide.** (Bangkok: The Siam Society, 1993).

^๘ สุธัชย วงศ์ศุภลักษณ์. “กะลันตา, อำเภอกะลันตา,” ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม ๑.** (กรุงเทพฯ : มูลนิธิฯ, ๒๕๒๙). หน้า ๒๔๙ - ๒๕๐.

^๙ นฤมล อรุโณทัย. “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ชาวเล,” ในรายงานการนำเสนอในการเสวนาระดมความคิดเรื่อง “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์” โครงการเวทีวิชาการวัฒนธรรม จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๕.

^{๑๐} นฤมล อรุโณทัย และคณะ. **คนพื้นเมืองกับพื้นที่อนุรักษ์ โครงการนำร่องอันดามันหมู่เกาะสุรินทร์.** (กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๑} นฤมล อรุโณทัย. “ความรู้พื้นบ้านของมอแกน : รูปแบบการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ,” ใน **วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม.** ฉบับที่ ๒๗ (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๕๘): ๔๐-๔๗

สันตา : จาก สันามิสู้ชีวิตที่ทรนง”^{๑๒}, ผลงานของเยาวลักษณ์ ศรีสุกใส เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาเกาะสันตา กระบี่”^{๑๓}, งานของอาภรณ์ อุกฤษณ์ เรื่อง “พิธิลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวแหลม เกาะสันตา จังหวัดกระบี่”^{๑๔}, และเรื่อง “พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์อารังของชาวเกาะสันตา จังหวัดกระบี่”^{๑๕}, ผลงานของ ภาวดี ทรงแพร่เสริม เรื่อง “ชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่”^{๑๖}, ผลงานของสุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ เรื่อง “จีนทักษิณ วิถีและพลัง”^{๑๗}, ขณะทำงานของ ฟาริดาห์ ยงกิจ^{๑๘} เรื่อง “วิธีการปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในอำเภอเกาะสันตา จังหวัดกระบี่” ตลอดจนงานของนันทวรรณ ภู่อ่าว^{๑๙} เรื่อง “ภาคใต้ในระบอบวัฒนธรรมแบบผสมผสาน: ไทย จีน มลายู” ผลงาน

^{๑๒} แม้นวาด ญูชร ณ อยู่ชยา. แลเลสันตา : จากสันามิสู้ชีวิตที่ทรนง. (กรุงเทพฯ : ทางช้างเผือก, ๒๕๕๐).

^{๑๓} เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาเกาะสันตา กระบี่. (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๕๔).

^{๑๔} อาภรณ์ อุกฤษณ์. พิธิลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวแหลม เกาะสันตา จังหวัดกระบี่. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๒).

^{๑๕} อาภรณ์ อุกฤษณ์. พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์อารังของชาวเกาะสันตา จังหวัดกระบี่. (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๔).

^{๑๖} ภาวดี ทรงแพร่เสริม. ชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่. (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๖).

^{๑๗} สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. จีนทักษิณ วิถีและพลัง. (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๔).

^{๑๘} ฟาริดาห์ ยงกิจ. วิธีการปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในอำเภอเกาะสันตา จังหวัดกระบี่. (ปริญญาณิพนธ์ ศศ.ม. (อิสลามศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๑).

^{๑๙} นันทวรรณ ภู่อ่าว. “ภาคใต้ในระบอบวัฒนธรรมแบบผสมผสาน : ไทย จีน มลายู.” ใน ภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพ (๒ เมษายน ๒๕๕๓) ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ๑๒ - ๑๔ กันยายน ๒๕๕๓.

เหล่านี้ สามารถนำมาใช้สำหรับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ลักษณะทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนสามารถใช้สำหรับการเปรียบเทียบถึงพลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในเกาะลันตา

๓. เอกสารที่กล่าวด้วยภาพรวมด้วยข้อมูล ภาพรวมและบริบทของการท่องเที่ยวในชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยเฉพาะจังหวัดกระบี่และเกาะลันตา เช่น งานของกฤษฎิมา สุขมะโน^{๒๐} เรื่อง “แนวทางการพัฒนาเกาะลันตาใหญ่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตาจังหวัดกระบี่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”, งานของกิตติ วิชัยดิษฐ์^{๒๑} เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหมู่เกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่”, งานของสุทัศน์ ละงู^{๒๒} เรื่อง “วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ : กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านลังกาอู้อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่”, ผลการศึกษาของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^{๒๓} รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่” และผลการศึกษาสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล^{๒๔} เรื่อง “การศึกษา

^{๒๐} กฤษฎิมา สุขมะโน. แนวทางการพัฒนาเกาะลันตาใหญ่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. (ปริญญา ค.ม. (สถาปัตยกรรม) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๐).

^{๒๑} กิตติ วิชัยดิษฐ์. ศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหมู่เกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. (ปริญญาโท ศ.ม. (ไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐).

^{๒๒} สุทัศน์ ละงู. วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ : กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านลังกาอู้อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. (ปริญญา ศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๑).

^{๒๓} คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาเชิงปฏิบัติการเรื่องแผนแม่บทเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่ = A master plan for sustainable tourism development in Lanta Yai Island, Krabi province. (กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๒๔} สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. (กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๕).

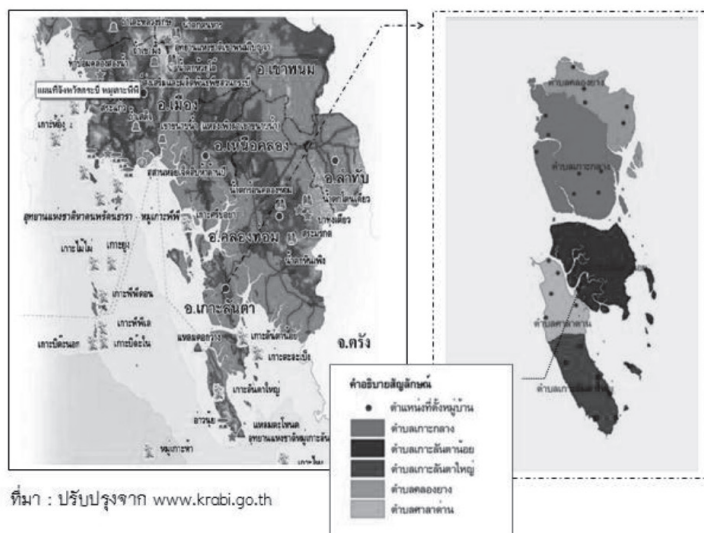
ความเป็นไปได้ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเกะสันตา จังหวัดกระบี่” เป็นต้น ผลงานเหล่านี้ทำให้เข้าใจภาพและความเคลื่อนไหวของการท่องเที่ยวในเกาะสันตา จังหวัดกระบี่

ข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปอำเภอเกาะสันตา จังหวัดกระบี่

ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ อำเภอเกาะสันตา จังหวัดกระบี่ ซึ่งประกอบด้วยตำบลเกาะสันตาใหญ่ เกาะสันตาน้อย เกาะกลาง คลองยาง และศาลาด่าน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดกระบี่ ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ ๑๑๐ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอเหนือคลองและอำเภอคลองพน จังหวัดกระบี่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่และอำเภอสิเกา จังหวัดตรัง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน

แผนที่ แสดงที่ตั้งและอาณาเขตอำเภอเกาะสันตา จังหวัดกระบี่

สภาพภูมิประเทศของเกาะลันตา ประกอบด้วยเกาะขนาดต่างๆ รวม ๕๓ เกาะ มีพื้นที่ประมาณ ๓๓๙,๘๔๓ ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นเนื้อที่ประมาณ ๒๑๒,๔๐๑.๕ ไร่ ข้อมูลจากการทำการปกครองอำเภอเกาะลันตาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ กล่าวถึงสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเนินควน เขา และภูเขาหิน มีที่ราบเฉพาะชายฝั่งรอบเกาะบางเกาะเท่านั้น บนเกาะมีไม้เบญจพรรณขึ้นอยู่ทั่วไป มีพื้นที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ๑๘๑,๕๖๕ ไร่ และป่าชายเลน ๕๐,๓๗๓.๖๗ ไร่ รอบเกาะต่างๆ ที่น้ำทะเลท่วมถึงอุดมไปด้วยป่าไม้ ชายเลน คือ ไม้โกงกาง ไม้แสม ปาด ลำ แพน ลักษณะดินทั่วไป เป็นดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การปลูกพืชบางชนิด เช่น ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว มะม่วงหิมพานต์ เป็นต้น มีเนื้อที่ทำการเกษตร ๙๒,๕๙๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๒๕ ของพื้นที่ทั้งหมด^{๒๕}

สภาพลักษณะภูมิอากาศของเกาะลันตา ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือพัดผ่านตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่านตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน ทำให้เกาะลันตามีลักษณะของภูมิอากาศเพียง ๒ ฤดู คือ ฤดูร้อนนับตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม และฤดูฝนนับตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคมซึ่งมีปริมาณฝนตกชุกในราว ๔-๕ เดือนระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม เดือนที่ฝนตกเฉลี่ยสูงสุดในรอบปีคือเดือนกันยายน และเดือนที่มีฝนตกน้อยที่สุดคือ เดือนกุมภาพันธ์ มีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี ๒๘.๐ องศาเซลเซียส เดือนที่มีอุณหภูมิในรอบปีเฉลี่ยสูงสุดคือเดือนมีนาคม อุณหภูมิ ๓๔.๑ องศาเซลเซียส เดือนที่มีอุณหภูมิในรอบปีเฉลี่ยต่ำสุดคือ เดือนธันวาคม อุณหภูมิ ๒๓.๕ องศาเซลเซียส ค่าความแตกต่างของส่วนอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดและต่ำสุดในรอบปีต่างกัน ๖.๖ องศาเซลเซียส จึงกล่าวได้ว่าเกาะลันตามีอากาศอยู่ในเกณฑ์กำลังสบายมีอุณหภูมิค่อนข้างสม่ำเสมอตลอดปี^{๒๖}

โครงสร้างทางการปกครอง ข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ให้ข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ไว้ว่า อำเภอเกาะลันตา

^{๒๕} ที่ทำการปกครองอำเภอเกาะลันตา. เอกสารบรรยายสรุปอำเภอเกาะลันตาจังหวัดกระบี่. (กระบี่: งานปกครองอำเภอเกาะลันตา, ๒๕๔๔).

^{๒๖} เรียงเดียวกัน.

ขึ้นอยู่กับการปกครองของจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วยเขตการปกครองท้องถิ่น ๖ แห่ง กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันตาใหญ่ เกาะลันตาน้อย เกาะกลาง คลองยาง ศาลาด่าน และเทศบาลเกาะลันตาใหญ่ สำหรับกรณีของพื้นที่ศึกษา ได้แก่

๑. ตำบลเกาะลันตาใหญ่ ประกอบด้วย เขตการปกครอง ๘ หมู่บ้าน คือ บ้านหัวแหลม บ้านศรีราชา บ้านเจ๊ะหลี่ บ้านเกาะปอ บ้านคลองหิน บ้านคลองนิน บ้านสังกาอู่ บ้านคลองโตบ

๒. ตำบลเกาะลันตาน้อย ประกอบด้วย เขตการปกครอง ๖ หมู่บ้าน คือ บ้านหลังสวด บ้านคลองหมาก บ้านทุ่ง บ้านโละใหญ่ บ้านคลองโดนต บ้านทอนลิง

๓. ตำบลศาลาด่าน ประกอบด้วย เขตการปกครอง ๕ หมู่บ้าน คือ บ้านศาลาด่าน บ้านพระอะ บ้านโละบาหระ บ้านทุ่งหิยเพ็ง บ้านโละดูหยง

โครงสร้างทางเศรษฐกิจและทรัพยากรทางธรรมชาติ ข้อมูลจากรายงานสรุปของที่ทำการปกครองอำเภอเกาะลันตา พ.ศ. ๒๕๔๔ สรุปว่า รายได้เฉลี่ยของประชากรอำเภอเกาะลันตา ๒๐,๐๐๐ บาท : คน : ปี รายได้เฉลี่ยของอำเภอเกาะลันตา ประมาณ ๒,๔๔๗,๘๒๑.๖๑ บาท^{๒๔}

ข้อมูลจากสำนักผังเมืองกล่าวถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของผู้คนที่อาศัยในอำเภอเกาะลันตาว่าประกอบด้วย การเกษตร/กสิกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทำสวนยางพารา สวนมะพร้าว สวนผลไม้ ตลอดจนการเพาะปลูกพืชผักและการทำนาเพื่อบริโภคในครัวเรือน, การประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งมีทั้งประมงชายฝั่งและประมงน้ำลึก, การบริการและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาขาการผลิตสาขาใหม่ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเกาะลันตาและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ, การค้า-พาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งเกิดจากการประกอบอาชีพธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร ร้านขายวัสดุการก่อสร้างและไฟฟ้า สถานที่จำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง ร้านบริการด้านการเสริมสวย ร้านขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป ตลอดจนร้านค้าของชำเล็กๆ ปรากฏอยู่ทั่วบริเวณทั้งเกาะ^{๒๕}

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน.

^{๒๕} คณิต คำของ. รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. หน้า ๒๙ - ๕๒.

ขณะที่กฤษฎิมา สุขมะโน^{๒๙} และคณิต คำของ^{๓๐} ซึ่งศึกษาด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของเกาะลันตาชี้ให้เห็นถึงทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญของเกาะลันตา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นต้นว่า หาดพระแอมหรือหาดลองบีช หาดคลองโฆง หาดคลองนิน หาดคลองหิน หาดปากันเตียง หาดคลองจากหรืออ่าวคลองจาก อ่าวไม้ไผ่ แหลมโตนด ถ้าเขาไม้แก้ว

โครงสร้างสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เนื่องจากเกาะลันตามีสภาพเป็นเกาะที่ไม่มีสะพานเชื่อมหรือถนนที่เชื่อมต่อกับแผ่นดินใหญ่ และไม่มีสนามบินอยู่บนเกาะ ด้วยเหตุนี้โครงสร้างสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยเฉพาะระบบคมนาคมและการขนส่งอาศัยการเดินทางทางน้ำเป็นหลัก ระบบคมนาคมที่สำคัญของเกาะลันตาคือท่าเทียบเรือและแพขนานยนต์ (ปัจจุบันบริษัท ส่งเสริมทรานเซอร์วิสเป็นผู้ได้รับสัมปทานเข้าทำแพขนานยนต์จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ได้รับสัมปทานตั้งแต่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕-๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐) ถนนหนทาง ภายในเกาะเป็นทางหลวงแผ่นดินและทางหลวงชนบทระยะทางรวมกันประมาณ ๗๖ กิโลเมตร ขณะที่การติดต่อระหว่างหมู่บ้านในพื้นที่ชายฝั่งทะเลนิยมใช้เรือหางยาว (เรือหัวโทง) การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอเกาะลันตากับอำเภอใกล้เคียง มีเรือยนต์โดยสารที่เรียกว่า “เรือหัวร” สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร และภัตตาคาร ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต ๔ (ภูเก็ต พังงา กระบี่)^{๓๑} ชี้ให้เห็นการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสถานประกอบการประเภทโรงแรมที่พัก ร้านอาหารและภัตตาคาร ดังตัวอย่างกรณีข้อมูลจำนวนโรงแรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ กล่าวถึงเกาะลันตาว่ามีสถานประกอบการจำนวน ๔๖ แห่ง และต่อมา

^{๒๙} กฤษฎิมา สุขมะโน. แนวทางการพัฒนาเกาะลันตาใหญ่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. (ปริญา ค.ม. (สถาปัตยกรรม) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๐).

^{๓๐} คณิต คำของ. รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. (ปริญา ว.ม. (การจัดการสิ่งแวดล้อม), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๐).

^{๓๑} การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต ๔ (ภูเก็ต พังงา กระบี่) รายชื่อที่พักในจังหวัดกระบี่. (ภูเก็ต : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.).

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ เพิ่มขึ้นเป็น ๙๕ แห่ง ปัจจุบันพบว่ายังขยายตัวอย่างกว้างขวางตลอดจนระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และไปรษณีย์

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

พัฒนาการทางการปกครองของเกาะลันตา เดิมมีฐานะเป็นแขวงขึ้นต่ออำเภอลองพน เมืองปกาไส หรือกระบี่ จนกระทั่งสมัยพระยาธิบุษย์มหารัชมังคลาภิเษก (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ดำรงตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาลจึงได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอใน พ.ศ. ๒๔๔๔^{๓๒} กระทั่งเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้เปลี่ยนชื่ออำเภอจากอำเภอเกาะลันตามาเป็น “อำเภอเกาะลันตา” เพราะเหตุว่าคำว่า “ลันตา” ไม่มีความหมายในภาษาไทย ประกอบกับหมู่เกาะลันตามองดูยาวเหยียดเป็นพืดดูลันตาเพื่อให้อำเภอมีชื่อซึ่งมีความหมายในภาษาไทยและไม่ทิ้งชื่อเดิมจึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเกาะลันตา ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๐ กลับมาเรียกว่า “อำเภอเกาะลันตา” เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ด้วยเงื่อนไขด้านปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์กับการเป็นศูนย์กลางการเดินทางส่งผลให้เกาะลันตามีความสำคัญในฐานะของศูนย์กลางของการเดินทาง เนื่องจากอยู่ระหว่างแหล่งการค้าที่สำคัญอย่างภูเก็ต กันตังและปันง ขณะเดียวกันนั้นยังมีความสำคัญในฐานะเมืองท่าที่เชื่อมต่อกับดินแดนต่างๆ กล่าวคือ ดินแดนทางตอนเหนือสามารถเชื่อมต่อกับพม่า อินเดีย และลังกาเป็นต้น ในขณะที่ทางส่วนตอนใต้เชื่อมต่อกับไทรบุรี ปันง มะละกา และสุมาตรา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้คนผ่านไปผ่านมาและแวะพักหลบลมรสุมตามฤดูกาลและด้วยเงื่อนไขของความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติ ดังเอกสาร “สารบบความอาญา” เกี่ยวกับภาษีอากรชี้ให้เห็นว่าพื้นที่แถบนี้มีความอุดมสมบูรณ์จนกลายเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำที่สำคัญและ

^{๓๒} ดร.ณัฐ ม่วงแก้ว. พระยาธิบุษย์มหารัชมังคลาภิเษก (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) : ผู้นำการปกครองหัวเมืองไทยฝั่งตะวันตก พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๕๖. (ปริญาญานพนธ์ (กศ.ม.ประวัติศาสตร์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๖). และ สุรัชย์ วงศ์คุลลักษณ์. “เกาะลันตา, อำเภอ,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม ๑. หน้า ๒๔๙ - ๒๕๐.

เป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญของรัฐในรูปแบบ “ภาษี”^{๓๓} ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน ประกอบกับมีผู้คนหลายเชื้อชาติจึงนำไปสู่การอยู่กันบนความหลากหลายกลุ่มหลากหลายวัฒนธรรม ดังกรณีเพลง Koh lanta ของศิลปิน นุ เร็กเก้แมน ที่สะท้อนให้วิถีชีวิตของผู้คนในเกาะลันตาไว้ว่า

...Well come to Laanta lanta...ไปเที่ยวเกาะลันตา ลานตา
ลันลาๆ ไทยใหม่ ไทย จีน มุสลิม เร่ร่อนอพยพมา สามัคคีแน่นหนา
ร่วมปัญญาสู่บ้านสังกาอู ไม่มีแบ่งชนชั้น สีชาติพันธุ์ลันตาต่างรู้
วัฒนธรรมคงอยู่ คู่อันดามันลันตา...Go to Koh laanta lanta...
ดนตรีบันตนแว่วมา คือเสียงเพลงรอเจ้จ๋า รำฟารีหาดยาวชีนาโดม
ญางองคือสาวงามลันตารำรอเจ้จ๋าต้นหยง บทเพลงแห่งชาวประมง
ยังคงอยู่คู่เกาะลันตา...^{๓๔}

เหตุการณ์สำคัญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมีประวัติอันยาวนานกว่า ๔๐๐ ปี^{๓๕} เรื่อยมาในยุคของการปกครองระบอบมณฑลเทศาภิบาลเกาะลันตามีฐานะเป็นแขวงขึ้นต่ออำเภอคลองพาบเมือง ปากาสัยดังกล่าวข้างต้น ส่วนในยุคของการปกครองระบอบมณฑลเทศาภิบาลภายใต้การนำของพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เกาะลันตาดูแลมีความสำคัญมากเกาะหนึ่งดังข้อมูลจากการเสด็จประพาสรอบแหลมมลายูของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จแวะชมเกาะลันตา^{๓๖} หรือในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวดำรงตำแหน่งพระบรมโอรสาธิราชที่เสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. ๑๒๘ ดังพระราชนิพนธ์ก็กล่าวไว้ว่า “...เกาะลันตานี้

^{๓๓} “สารบบความอาญา อำเภอเกาะลันตา เมืองกระบี่” เอกสารทางราชการที่พบ ณ ที่ว่าการอำเภอเกาะลันตา

^{๓๔} เนื้อเพลง Koh lanta โดยศิลปิน นุ เร็กเก้แมน

^{๓๕} ประพันธ์ สิด้า เรื่อง “ย้อนรอย ๔๐๐ ปี พิพิธภัณฑสถานคนเกาะลันตา,” ใน http://www2.codi.or.th/index.php?option=com_content&task=view&id=1734&Itemid=2

^{๓๖} พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, เสด็จประพาสรอบแหลมมลายู เล่ม ๑. (กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๗). หน้า ๑๗๔ – ๑๗๕.

เป็นเกาะใหญ่...บนเกาะลันตามีคนอยู่ถึง ๔,๐๐๐ เศษ มีไร่นาอยู่มาก จึงต้องตั้งขึ้นเป็น
อำเภอหนึ่ง...”^{๓๔๗} ต่อมาภายหลังการทำสนธิสัญญาระหว่างสยามกับอังกฤษเรื่อง
ยกการอ้างสิทธิเหนือดินแดนหัวเมืองมลายู ใน พ.ศ. ๒๔๕๒ ผลจากเหตุการณ์ครั้งนี้
ทำให้ชาวมลายูที่อาศัยในเกาะลันตาบางส่วนอพยพออกไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณ
เกาะอาดัง

ข้อมูลจากการสำรวจสำมะโนประชากรของเกาะลันตาในอดีตชี้ให้เห็น
ถึงความเปลี่ยนแปลงของผู้คนที่อาศัยอยู่ในเกาะลันตาในแต่ละช่วงเวลาด้วยการ
สำรวจสำมะโนครัว ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๐ ถึง ๒๔๗๒ ดังรายละเอียดตาราง
ตาราง แสดงจำนวนประชากรของเกาะลันตาโดยจำแนกออกตามกลุ่มชาติพันธุ์
ช่วง พ.ศ. ๒๔๕๐ – ๒๔๗๒

	พ.ศ. ๒๔๕๐	พ.ศ. ๒๔๖๑	พ.ศ. ๒๔๖๒	พ.ศ. ๒๔๗๒
เชื้อชาติไทย	๓๖๒	๒๖๒	๒๖๑	๔๓๘
เชื้อชาติจีน	๒๔๘	๑๔๘	๑๕๗	๑๔๔
เชื้อชาติแขก	๓,๔๑๕	๔,๑๒๔	๔,๑๔๘	๔,๘๒๕
รวม	๔,๐๒๕	๔,๕๓๔	๔,๕๖๖	๕,๔๐๗

ที่มา ขอดสำมะโนครัว อำเภอเกาะลันตา เมืองกระบี่ พ.ศ. ๒๔๕๐ – ๒๔๗๒, เอกสาร
ทางราชการที่พบ ณ ที่ว่าการอำเภอเกาะลันตา

ต่อมาในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ออกพระราชบัญญัติ “รัฐนิยม”^{๓๔๘}
กำหนดให้ผู้คนในสังคมมีลักษณะร่วมของความเป็นไทยที่เหมือนกัน ทั้งนี้รัฐนิยมที่มี
ผลต่อสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นต้นว่า รัฐนิยม ฉบับที่ ๓ ที่กำหนดให้เรียก

^{๓๔๗} พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. **จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้**
ร.ศ. ๑๒๘. (กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๖). หน้า ๑๔๕ – ๑๔๖.

^{๓๔๘} ดูรายละเอียดใน เปรมา สัตยาวิมพิงค์. “รัฐนิยม : เอกสารสมัยจอมพล ป. พิบูล
สงคราม,” ใน **๑๐๐ เอกสารสำคัญ : สรรพสาระประวัติศาสตร์ไทย.** (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๔). หน้า ๒๓๙ – ๓๐๔.

คนในประเทศว่า “คนไทย” แม้มีเชื้อสายอื่นก็ให้ถือว่ามีสัญชาติไทย ดังข้อความที่ว่า “...กำหนดให้เลิกเรียกชื่อชาวไทยโดยใช้ชื่อไม่ต้องตามเชื้อชาติ และนิยมของผู้เรียกแต่ให้ใช้คำว่า “ไทย” แก่ชาวไทยทั้งมวลโดยไม่แบ่งแยก...” รัฐนิยม ฉบับที่ ๙ เรื่องภาษาและหนังสือไทยกำหนดให้ชนชาติไทย ถือเป็นพลเมืองดีที่จะต้องศึกษาให้รู้หนังสือไทย อันเป็นภาษาของชาติอย่างน้อยต้องให้อ่านออก เขียนได้ และถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุนแนะนำชักจูงให้พลเมืองที่ยังไม่รู้ภาษาไทยหรือยังไม่รู้หนังสือไทยให้รู้ภาษาไทยหรือหนังสือไทยจนอ่านออกเขียน และรัฐนิยม ฉบับที่ ๑๐ เรื่องการแต่งกายของประชาชนชาวไทย โดยกำหนดให้คนไทยต้องแต่งกายตามที่รัฐบาลกำหนดไว้ว่าเป็นสุภาพชน เช่น ผู้ชายสวมหมวกใส่เสื้อชั้นนอกคอเปิดหรือปิดสวมกางเกงขายาวแบบสากล สวมรองเท้าหุ้มส้นและหรือหุ้มข้อ และถุงเท้า ส่วนผู้หญิงก็ต้องสวมหมวก ใส่เสื้อนอกคลุมไหล่ สวมผ้าถุง ใส่รองเท้าหรือหุ้มส้นและถุงเท้า เป็นต้น พระราชบัญญัติดังกล่าวส่งผลให้เกิดการอพยพไปยังพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล และความเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อมีการคัดเลือกการเกณฑ์ทหารและตำรวจในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งก่อให้เกิดการอพยพและหนีไปยังพื้นที่อื่นเช่นเดียวกัน

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่มีผลกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมปรากฏเด่นชัดขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา ภาครัฐมโนนโยบายให้เด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดทุกกลุ่มเชื้อชาติต้องเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษา และการออกพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๔๙๙ กลุ่มคนที่อาศัยในเกาะลันตาได้รับสิทธิตามกฎหมายและต้องเข้ารับการคัดเลือกทหาร ด้วยความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าหากไม่เข้ารับการศึกษาก็จะถูกจับติดตะราง ความเข้าใจที่ผิดๆ จึงเกิดการอพยพและหนีออกจากเกาะ ดังกรณีของพวกชาวเลฟูลูกหลานของตนไปยังพื้นที่อื่น

พ.ศ. ๒๕๑๒ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จยังเกาะลันตา ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเมื่อมีพระราชดำรัสให้มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลขึ้นโดยเฉพาะ (ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านลั้งกาอู้)

พ.ศ. ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จเกาะลันตาอีกครั้ง พร้อมกับมีพระราชดำรัสให้พระราชทานกรมสิทธิในที่ดินทำกินแก่ชาติพันธุ์ต่างๆ

โดยเฉพาะชาวเลพร้อมกับพระราชอนุญาตยกเลิกการเกณฑ์ทหารแก่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลที่อาศัยในเกาะลันตา

ที่มา : โครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมและการจัดการระบบนิเวศที่ยั่งยืนของเกาะลันตา กระบี่

ปัจจุบันในแง่ภูมิรัฐศาสตร์เกาะลันตามีความสำคัญลดลงเนื่องจากการก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ เชื่อมการคมนาคมทางบกส่งผลให้เกาะลันตา ซึ่งอดีตเคยมีบทบาทในฐานะของจุดเชื่อมต่อจึงเริ่มลดความสำคัญลง แต่ในแง่ของเศรษฐกิจเกาะลันต่ายังคงมีความสำคัญ เช่นเดียวกับในอดีต ที่ถือเป็นเมืองพระราชทรัพย์หลวงที่จัดเก็บภาษีและจัดส่งรายได้ให้กับราชสำนักสยาม ดังรายละเอียดพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสรอบแหลมมลายู พ.ศ. ๒๔๓๓ กล่าวไว้ว่า “...ราษฎรท่านาทำไร่ได้ข้าวพอกินไม่ต้องซื้อ หาปลาทำหอยมุก ตัดเปลือกปะโลงเป็นสินค้า มีเรือเงินมารับบรรทุกทุกไปเสมอ มีเงินรับผูกภาษีมาแต่กระบี่ปีละ ๑๐๐๐ เหรียญ ขายฝิ่น สุรา ตั้งบ่อนเบี้ย เก็บภาษีเปลือกปะโลง ร้อยมัดเก็บ ๑๐ เซนต์ ราคาซื้อขายก็น้อยมัดเป็นเงิน ๑ เหรียญกับ ๒๐ เซนต์...” เพราะแม้กระทั่งในปัจจุบันยังถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะรายได้จากการท่องเที่ยว

กระบวนการพัฒนาและนโยบายของรัฐเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญของผู้คนและชุมชนในเกาะลันตา เป็นต้นว่าการประกาศใช้พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ สนับสนุนนโยบายและส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือการประกาศให้พื้นที่บางส่วนของเกาะลันตาเป็นอุทยานแห่งชาติใน พ.ศ. ๒๕๓๓ รวมถึงความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์สึนามิใน พ.ศ. ๒๕๔๗ ล้วนเป็นผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกับผู้คนในเกาะลันตา โดยเฉพาะประเด็นที่เกิดจากการขยายตัวของภาคธุรกิจการท่องเที่ยว

ลักษณะทางพหุสังคมและวัฒนธรรมในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ข้อมูลของสำนักงานอำเภอเกาะลันตาและสำนักผังเมืองชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างทางสังคมของผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานในเกาะลันตา ประกอบด้วยชาวไทยมุสลิมถึงร้อยละ ๙๕ ส่วนที่เหลือเป็นคนไทยพุทธ คนไทยเชื้อสายจีนและชนพื้นเมือง – ชาวเล (อูรักลาไวย์ มอเก็น) และข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมแบบสังคมเกษตรและประมงพื้นบ้าน ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าเกาะลันตามีลักษณะทางพหุสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วยกลุ่มวัฒนธรรมสำคัญๆ ได้แก่ วัฒนธรรมชาวเล วัฒนธรรมแบบมุสลิม วัฒนธรรมแบบจีนและวัฒนธรรมพุทธ ตลอดจนคติความเชื่ออิงกับธรรมชาติ กล่าวคือ

ชนพื้นเมือง – ชาวเล (อูรักลาไวย์ มอเก็น) กลุ่มชนพื้นเมือง – ชาวเล หรือที่เรียกว่า อูรักลาไวย์ และ มอเก็น ถือเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่บริเวณชายทะเล เกาะหรือตามแนวชายฝั่งทะเล งานที่ศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ชาวเล (อูรักลาไวย์ มอเก็น) อย่างนฤมล อรุโณทัย และ อาภรณ์ อุกฤษณ์ สันนิษฐานว่าชาวเลเป็นเผ่าพันธุ์ที่เกิดขึ้นราวศตวรรษที่ ๑๗ ที่เรียกว่า “Orang Selat” ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามช่องแคบต่างๆ จึงมีผู้สันนิษฐานว่าชาวเลเป็นชนเผ่าอินโดนีเซียพวกหนึ่งที่อพยพจากแผ่นดินใหญ่ลงสู่เกาะบอร์เนียว เรียกว่า “ดัยคทะเล” (Sea Dyak) ชอบใช้ชีวิตเร่ร่อนหากินในท้องทะเล เคลื่อนย้ายอพยพตามหมู่เกาะเรื่อยมาจนมาถึงแหลมมลายูและกลายเป็นบรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวมลายู ดังที่สะท้อนในเพลงสังกะฮูของศิลปิน จ๊อบ บรรจบ ที่ว่า

...สังกะฮู สังกะเฮ เหมือนไม้ลอยเล ลอยมาลอยมาจากขอบฟ้า
ติดเกาะลันตาเป็นชาวทะเล เป็นชาวเลเร่ร่อน ติดเกาะหนุนนอน
เมื่อตอนลมแรงไ้อ้ยาหิแม่แก้มแดง ลมหยุดฝนแล้งจะริบมา จะ
ได้ปลามากมาย จะเอาไปขายไปแต่งกานดา ไ้อ้ยาหิแม่ศรีลันตา
แม่ดวงชีวา ของสังกะฮู...^{๓๔}

^{๓๔} เนื้อเพลงสังกะฮู โดยศิลปิน จ๊อบ บรรจบ.

ที่มา : โครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมและการจัดการระบบนิเวศที่ยั่งยืนของ
เกาะลันตา กระบี่

ปัจจุบัน กลุ่มชาวเลที่ตั้งถิ่นฐานบนเกาะลันตา ๓ ชุมชน คือ ชุมชนศาลาด่าน ชุมชนหัวแหลม และชุมชนสังกาอู้ แต่ละชุมชนมีศาลาโต๊ะที่เคารพนับถือแตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตาม ในแง่ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมพบว่ากลุ่มชาวเลเหล่านี้ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมอยู่ในแบบแผนจารีต วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่สำคัญได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการทำศพ ประเพณีลอยเรือสะเดาะเคราะห์ การละเล่นโนราห์กาบง หรือมโนราห์กาบง และการละเล่นร่องเง็งหรือหล้อแหงิง

ชาติพันธุ์ไทยมุสลิม เป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่ของเกาะลันตา การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนเข้าใจว่าอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแต่ละยุคสมัยที่แตกต่างกัน เป็นต้นว่า บางมาตั้งแต่สงครามขบถไทรบุรี^{๔๐} บ้างเดินทางเพื่อการค้าและแวะพักตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร ในแง่ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมโดดเด่นในการรักษาอัตลักษณ์ของตนโดยการแสดงออกทางประเพณีในวันสำคัญๆ^{๔๑} เป็นต้นว่า วันเมาลิดหรือวันรำลึกถึงนบี หรือ เมาลิดินบี่ซึ่งหมายถึงการเฉลิมฉลองหรือการระลึกถึงเดือนแห่งการประสูติ

^{๔๐} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน พรชัย นาคสีทอง. การศึกษาจดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติในฐานะที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์. (ปริญญาพนันธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๗).

^{๔๑} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน มุณีร สมศักดิ์ มุหะหมัด. วันและเดือนที่สำคัญในอิสลาม. (กรุงเทพฯ: สมาคมนักเรียนเก่าศาสนาวิทยา, ๒๕๔๘).

ของท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) บางพื้นที่ (ภาษามลายูถิ่น) เรียกว่า “เมาะโละ” ประเพณี การถือศีลอด วันฮีด หรือ วันตรุษ หรือ ที่เรียกว่า ฮารีรายอ รวมทั้งประเพณีอื่นๆ ใน วิถีเป็นต้นว่า พิธีการแต่งงาน หรือ นิกะห์ กับ วาสิมะห์ การอากีเกาะห์ หรือ พิธีเข้า สุนัต หรือ สุนนะฮ์

ที่มา : โครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมและการจัดการระบบนิเวศที่ยั่งยืนของ เกาะลันตา กระบี่

ชาติพันธุ์/วัฒนธรรมไทยพุทธ กลุ่มไทยพุทธที่ตั้งถิ่นฐานในเกาะลันตาในยุคแรกๆ เข้าใจว่า คือกลุ่มข้าราชการที่มาปฏิบัติราชการ ตลอดจนผู้ที่เข้ามาทำธุรกิจแล้ว แต่งงานตั้งถิ่นฐานบนเกาะแห่งนี้มีลูกหลานสืบสายตระกูลดังที่ปรากฏในปัจจุบัน ขณะที่ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมพบว่ากลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับคติความเชื่อของตน ทั้งความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนาพุทธ และความเชื่อประเพณีท้องถิ่น เป็นต้นว่า วันสำคัญทางศาสนาพุทธ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา วันเหล่านี้พุทธศาสนิกชนนิยมไปทำบุญที่วัด ความเชื่อและประเพณีท้องถิ่น เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของบรรพบุรุษ เช่น ทำบุญอุทิศส่วนบุญกุศลให้กับผู้ล่วงลับในช่วงสงกรานต์ หรือ วันสารทเดือนสิบ นอกจากนี้ในอดีตมีพิธีไหว้เจ้าที่ควาย ซึ่งกระทำกันปีละ ๒ ครั้ง คือ ตอนลงนาและตอนจากนา พิธีกรรมนี้กระทำสืบทอดต่อกันไปเรื่อยจากรุ่นบรรพบุรุษมาถึงลูกหลาน เล่ากันว่าหมอรุ่นก่อนที่ตายไปแล้ววิญญาณจะกลายเป็น “นายหมอรุ่น หรือนายหมุน” มีหน้าที่รับใช้เจ้าที่ขึ้นสูงขึ้นไป (ภาษาท้องถิ่นเรียกเจ้าที่ขึ้นสูงว่า “พ่อตา”)

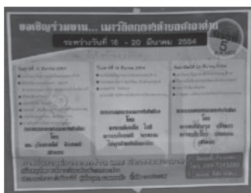
ที่มา : โครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมและการจัดการระบบนิเวศที่ยั่งยืนของ
เกาะลันตา กระบี่

ชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีน(ฮกเกี้ยน) เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ตั้งหลักปักฐานในเกาะลันตามายาวนาน ทั้งนี้ สันนิษฐานว่ากลุ่มชาวจีนยุคแรกที่เดินทางเข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับผู้ที่ตั้งถิ่นฐานในเกาะลันตา คือกลุ่มที่มีอาชีพประมงซึ่งเข้ามาหาปลาเพื่อนำไปขายยังป็นัง ต่อมาเริ่มสร้างโกดังและที่พักชั่วคราวเพื่อใช้สำหรับการแวะพักระหว่างการเดินทาง บ้างสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชนในพื้นที่ด้วยการแต่งงานและตั้งหลักแหล่ง ต่อจากนั้นเข้ามาจับบทบาทในฐานะพ่อค้าตั้งรกรากในเกาะลันตาจวบจนถึงปัจจุบัน ในแง่ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมพบว่ากลุ่มไทยเชื้อสายจีนเหล่านั้นนับถือพุทธมหายาน ด้วยเหตุนี้ จึงปรากฏศาลเจ้าทั้งพระ และป้ายบรรพบุรุษดังที่ปรากฏในกรณีชุมชนศรีราชา ขณะเดียวกันยังคงรักษาลักษณะทางวัฒนธรรมเฉกเช่นเดียวกับชาวจีนโพ้นทะเลทั่วไป โดยเฉพาะการแสดงออกซึ่งพิธีกรรมความเชื่อตามประเพณีที่ถือปฏิบัติในรอบปี เป็นต้นว่า ประเพณีความเชื่อดั้งเดิมตามนักษัตรฤกษ์ (Festival) เช่น ประเพณีตรุษจีน ประเพณีการเซ่นไหว้เทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประเพณีเซ็งเม้ง (ชิงหมิง) ประเพณีสารทจีน ประเพณีไหว้พระจันทร์ ประเพณีการถือศีลกินเจ ประเพณีทิ้งกระจาด ฯลฯ ประเพณีความเชื่อดั้งเดิมตามวัฏจักรชีวิต (Rite of Passage) เช่น ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีแยกดี ประเพณีงานศพ ฯลฯ

ที่มา : โครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมและการจัดการระบบนิเวศที่ยั่งยืนของ
เกาะลันตา กระบี่

การศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของผู้คนที่อาศัยบนเกาะลันตาได้ชี้ให้เห็นว่า แม้แต่
ละกลุ่มจะมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง แต่ด้วยเงื่อนไขของปฏิสัมพันธ์ที่แต่ละกลุ่มมี
ระหว่างกันจึงก่อให้เกิดการหยาบคายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น^{๓๒} เป็นต้นว่า ชาวเลรับเอา
วัฒนธรรมการแต่งหลุมฝังศพหรือพิธีเซิ้งเม้ง การตั้งกระถางธูปบูชาบรรพบุรุษจาก
กลุ่มชาติพันธุ์จีน หรือ กลุ่มชาติพันธุ์จีนมีการตั้งหิ้งบูชาพระเช่นเดียวกับกลุ่มคนไทย
ขณะเดียวกันนั้นทั้งสี่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างไปร่วมทำบุญกันที่วัด หรือการร่วมแรงร่วมใจ
ดังที่ปรากฏในงาน “เทศกาลลันตาลันตา” เป็นประจำทุกปี

ภาพ แสดงป้ายโฆษณาเชิญร่วมงานประเพณี

ที่มา : ภาพถ่ายโดยคณะผู้วิจัย

^{๓๒} อารณ อุกฤษณ์. พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์อารังของชาวเกาะลันตา
จังหวัดกระบี่. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๔).
หน้า ๑๒๔ – ๑๔๕.

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

สถานการณ์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและผลของการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเกาะลันตานับตั้งแต่ ๒๕๒๒ เป็นต้นมา และความช่วยเหลือขององค์กรจากภายนอกที่มีต่อผู้คนและชุมชนในเกาะลันตาภายหลังเหตุการณ์สึนามิ ๒๕๔๗ คือปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตา

ปัจจัยและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ก. การประกาศใช้พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ สนับสนุนนโยบายและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดในพื้นที่ชายทะเลฝั่งตะวันตกส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในเกาะลันตา ผู้คนในชุมชนจึงซึมซับรับเอาวัฒนธรรม ค่านิยมและเทคโนโลยีต่างๆ ของความเป็นสังคมเมือง

ข. การประกาศให้เกาะลันตาเป็นอุทยานแห่งชาติใน พ.ศ. ๒๕๓๓ ข้อมูลจากงานของกฤษฎิมา สุขมะโน^{๔๓} ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งชาวเล ไทยมุสลิม ไทยพุทธ และไทยเชื้อสายจีน ขณะที่ ภาวะระเบียบ ข้อกำหนดของการเป็นอุทยานแห่งชาติได้ส่งผลให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เคยมีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ถูกจำกัด ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนในเกาะเปลี่ยนแปลงไป

ค. การเข้ามาลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆ ภายในเกาะ โดยเฉพาะโครงสร้างสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

ง. การเข้ามาขององค์กรเอกชนภายหลังเหตุการณ์สึนามิ ๒๕๔๗ ได้มีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนฟื้นฟูวิถีชีวิตแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยจากมูลนิธิดูกันมิตร, การฟื้นฟูวิถีชีวิตของ

^{๔๓} กฤษฎิมา สุขมะโน. แนวทางการพัฒนาเกาะลันตาใหญ่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. (ปริญา ค.ม. (สถาปัตยกรรม) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๐). .

มูลนิธิชุมชนไท เป็นต้น การเข้ามาขององค์กรเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดสำนึกรักถิ่นและก่อให้เกิดเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง

ปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในชุมชน เกษะสันตาอันเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ทั้งเปิดรับการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การขยายตัวทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังรายละเอียดจะกล่าวต่อไป

สภาพการณ์, ผลและผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คน ใน เกษะสันตา จังหวัดกระบี่

กระบวนการการพัฒนาและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในเกษะสันตา ทำให้เกษะสันตามีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เกิดการลงทุนภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและภาคบริการ การจ้างแรงงานที่ให้ค่าตอบแทนสูง มีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดี แต่ในขณะเดียวกันเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างถิ่นเข้ามามากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและการพึ่งพาอาศัยกันของชาวบ้านเสื่อมลงไป ความสัมพันธ์แบบเก่าเริ่มถูกกลืนหายไป กลายเป็นการพึ่งพาบนพื้นฐานของระบบธุรกิจ ดังเสียงสะท้อนของคุณทิพมาศ ชาวเกษะสันตาโดยกำเนิดที่ก่อนหน้านี้เป็นพนักงานโรงแรมที่ถูกเกิดต่อมาเดินทางกลับมาเปิดร้านขายเสื้อผ้าแก่นักท่องเที่ยวว่า

...ตอนกลับมาอยู่บ้านใหม่ๆ สักห้าปีหรือหกปีที่แล้ว คนที่ใช้แรงงานส่วนใหญ่คือคนในพื้นที่ที่ว่างเว้นจากงานประจำทั้งประมง หรือสวน...แต่ทุกวันนี้ เห็นชัดว่าเป็นคนนอก เพราะคนในชุมชนจริงๆ จะรู้จักกันเกือบหมด แต่นี่เห็นทุกวันแต่ไม่รู้ว่าเป็นญาติหรือพรรคพวกใคร...คงเป็นคนจากที่อื่นที่เข้ามาพร้อมกับการท่องเที่ยว...^{๔๔}

การที่ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ ตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวในแห่งหนึ่งแม้จะเป็นผลดี แต่ในขณะเดียวกันได้มีผล

^{๔๔} คุณทิพมาศ ไม่ทราบนามสกุล. ให้สัมภาษณ์คณะผู้วิจัยเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๔ ณ บริเวณตลาดศรีราชา เกษะสันตา กระบี่

กระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางรายได้และมาตรฐานการครองชีพในท้องถิ่นสูงขึ้น ดังข้อมูลรายงานสรุปของจังหวัดกระบี่ที่แสดงให้เห็นว่าการเดินทางของนักท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่ ช่วง พ.ศ.๒๕๔๔-๒๕๔๗ มีระยะเวลาพำนักรเฉลี่ย ๓-๔ วัน โดยมีค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันประมาณ ๒,๕๐๐ บาท (คิดจากภาพรวมทั้งจังหวัดกระบี่)^{๔๔} สถานการณ์ดังกล่าวในแง่เศรษฐกิจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนเกาะลันตาที่จากเดิมที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการประมงแบบดั้งเดิมเป็นหลักสู่การจ้างงานในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล ร้านค้า ร้านอาหาร เป็นต้น ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของชาวชุมชนเกาะลันตาดีขึ้นตามลำดับ

ความเจริญที่หลังไหลเข้ามาสู่ผู้คนและชุมชนในเกาะลันตาส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้นว่า

ด้านภาษา พบว่า ชาวบ้านใช้ภาษาราชการและภาษาต่างประเทศมากขึ้น เพื่อสื่อสารให้เข้าใจในการประกอบธุรกิจการค้าและให้บริการนักท่องเที่ยว ดังกรณีชาวเลที่ภาษาพื้นเมือง (ภาษาอูรักลาไย) หรือภาษาถิ่น (ภาษาใต้) ลดระดับการใช้ลง ดังคำยืนยันของอะซัน ประมงกิจ ที่ว่า “...เดี๋ยวนี้เราและเด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยได้ใช้หรือหลง (พูด-นักวิจัย) แล้วแหละ...เพราะต้องติดต่อกับคนข้างนอก...จะใช้แหล่งจริงๆ ก็กับคนเฒ่าคนแก่เท่านั้น...”^{๔๕}

ด้านการแต่งกาย พบว่า ส่งผลให้มีการแต่งกายที่เปลี่ยนไป มีการแต่งกายที่มีเครื่องประดับ และสีสันทันมากขึ้น เห็นได้ชัด ดังกรณี การแต่งกายของชาวเลที่ปกติไม่นิยมสวมเสื้อผ้าทอนบน แต่เมื่อเริ่มประกอบอาชีพที่จะมีรายได้และเรียนรู้สังคมภายนอก ทำให้ชาวเลแต่งกายโดยการใส่เสื้อผ้าที่มีสีสัน เช่น ผู้หญิงชาวเลจากเดิมที่เคยนุ่งผ้าถุงกระโจมอกเปลี่ยนมาใช้เสื้อผ้าสำเร็จรูป ส่วนผู้ชายส่วนใหญ่ยังสมถะกับการนุ่งกางเกงจีน ขณะที่ชาวเลวัยรุ่นเริ่มสวมกางเกงยีนส์ ส่วนกรณีคนไทย

^{๔๔} รายงานสรุปจังหวัดกระบี่ พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๗. (กระบี่ : สำนักงานจังหวัด). หน้า ๒-๓.

^{๔๕} อะซัน ประมงกิจ. ให้สัมภาษณ์คณะผู้วิจัยเมื่อ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ณ บ้านลังกาอยู่ เกาะลันตา กระบี่

ที่นับถือศาสนาอิสลาม แม้จะเคร่งครัดในพิธีกรรมและการแต่งกายแต่รูปแบบของชุดจะเปลี่ยนแปลงไปทั้งการที่มีสีสันทันและรูปทรงที่เข้ารูปมากขึ้น ดังที่คุณสุโหมได้สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ว่า “...เพราะมีพ่อค้าแม่ขายนำเสื้อผ้าเหล่านี้เข้ามาขายถึงที่ เด็กวัยรุ่นจึงนิยม...การนุ่งยีนส์หรือแฟชั่นใหม่ๆ ถือว่าทันสมัย...และที่สำคัญคือมันเข้ากับสถานการณ์ของเกะสันตาขณะนี้ เพราะนักท่องเที่ยวเข้ามามาก...”^{๓๓} ในขณะที่คุณทิพมาศให้ความเห็นว่า “...ความเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย... ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากคนเหล่านี้ได้มีสัมพันธ์กับคนกลุ่มอื่นๆ เด็กๆ ก็ได้รับการศึกษา บางคนออกไปเรียนนอกเกาะ...”^{๓๔}

ด้านความเชื่อ พบว่า ส่งผลกระทบน้อยเพราะความเชื่อของชาวบ้านจะถือปฏิบัติจนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดังกรณี ความเชื่อของคนไทยพุทธและคนไทยเชื้อสายจีน มีความเชื่อในพระภูมิเจ้าที่ ความเชื่อในการเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ เป็นต้น กรณีชาวเลมีความเชื่อ/พิธีกรรมการลอยเรือสะเดาะเคราะห์ส่งวิญญาณบรรพบุรุษกลับบ้านเมือง เป็นต้น ดังความเห็นของคุณมนัส กลีคุณที่ว่า “...เป็นเพราะโดยพื้นฐาน คนเกาะสันตาจริงๆ ทั้งชาวเล ชาวจีน และแขก มักเคร่งครัดกับความเชื่อของตน แม้ว่าจะมีคนจากที่อื่นหรือแม้แต่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามายังเกะสันตาก็ตาม แต่คนพื้นถิ่นก็ยังเป็นคนถิ่นที่เข้าใจและเชื่อตามความเชื่อของกลุ่มตน...”^{๓๕} ส่วนผลกระทบด้านขนบธรรมเนียมนั้น เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมที่เข้ามาพร้อมกับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวซึ่งมีแบบอย่างของการปฏิบัติที่แตกต่างจากขนบธรรมเนียมของชาวชุมชนเกาะสันตา ได้ส่งผลกระทบต่อขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเฉพาะในกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นที่นิยมการลอกเลียนแบบ กรณีชาวเลที่ปรากฏชัดคือด้านที่อยู่อาศัยและวิถีชีวิตประจำวัน จนทำให้ขาดการยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ตลอดจนขาดความใส่ใจและไม่เห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์

^{๓๓} คุณสุโหม ไม่ทราบนามสกุล. ให้สัมภาษณ์คณะผู้วิจัยเมื่อวันที่ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ณ ร้านอาหาร SEA GYPSY RESTAURANT เกาะสันตา กระบี่

^{๓๔} คุณทิพมาศ ไม่ทราบนามสกุล. ให้สัมภาษณ์คณะผู้วิจัยเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ บริเวณตลาดศรีราชา เกาะสันตา กระบี่

^{๓๕} มนัส กลีคุณ. ให้สัมภาษณ์คณะผู้วิจัย เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๕ ณ บริเวณตลาดศรีราชา เกาะสันตา กระบี่

ตั้งคำถามของทวี ทะเลลึก ที่ว่า “...ตามกระแสที่นั่นแหละ คงไม่เฉพาะคนในเกาะลันตา
ที่อื่นๆ ก็เป็น...ใครๆ ก็อยากอยู่ดีกินดี อยู่สบายกันทั้งนั้น...ลองสังเกตบ้านที่เขา
(มูลนิธิศุภนิมิต-ผู้วิจัย) สร้างให้หลังสินามีกิตดีกว่าเดิมทั้งนั้น แม้จะไม่ได้อยู่ที่เดิม
ก็ตาม...”^{๕๐}

สภาพการณ์ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นกับ
ผู้คนและชุมชนในเกาะลันตาเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและยุคสมัยมีผลต่อวิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ ตลอดจนความสัมพันธ์ของผู้คนใน
ชุมชน และปัญหาด้านสังคม เช่น อาชญากรรม การค้ายาเสพติด และประทุษร้าย
ต่อร่างกาย และด้านวัฒนธรรมในแง่การบริโภค ภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ
 ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น รวมถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

บทสรุป

พลุสังคมและพหุวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ สามารถ
พิจารณาได้จากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ ชาวเล (อุรักลาไวย์ มอเก็น) ไทยมลายู
ไทยเชื้อสายจีน และไทยวัฒนธรรมพุทธ ซึ่งโดยทั่วไปนักวิชาการให้ความหมายของ
พหุสังคม (Plural Society) ว่าหมายถึงสังคมที่มีความหลากหลายในแง่เชื้อชาติ
ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ขณะที่พหุวัฒนธรรม (Multiculturalism/ Cultural
Pluralism) คือการอธิบายถึงการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมอันหลากหลายที่อยู่ใน
ชุมชนเดียวกันโดยปราศจากการครอบงำผูกขาดของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง
ทุกวัฒนธรรมสามารถเป็นที่ยอมรับของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในบริบทสังคมเดียวกัน
โดยมีเป้าหมายเพื่อข้ามผ่านความแตกแยกขัดแย้งอันเนื่องมาจากความแตกต่าง
ทางเชื้อชาติ เพศ ศาสนา

พหุสังคมและวัฒนธรรมของเกาะลันตาเกิดขึ้นจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์
และบริบททางประวัติศาสตร์ในฐานะเมืองท่าสามารถเชื่อมโยงกับดินแดนส่วน
ต่างๆ ทั้งดินแดนทางตอนเหนือ (พม่า อินเดีย และลังกา) และดินแดนทางตอนใต้

^{๕๐} ทวี ทะเลลึก. ให้สัมภาษณ์คณะผู้วิจัย เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๔ ณ บริเวณบ้าน
สังกาอู๊ เกาะลันตา กระบี่

(ไทรบุรี ปีนัง มะละกาและสุมาตรา) ปัจจัยดังกล่าวจึงมีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของผู้คนที่เดินทางพื้นที่นี้และมีผลต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เมื่อพิจารณาจากหลักฐานทั้งที่เป็นเอกสารชั้นต้น ดังกรณี เอกสารกระทรวงมหาดไทยที่สำรวจเกี่ยวกับกลุ่มประชากรหรือสำมะโนครัวของเกาะลันตา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ เป็นต้นมา ชี้ให้เห็นว่าเกาะลันตามีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้ง ๔ กลุ่ม ทั้งชาวเล (อุรักลาไวย์ มอเก็น) ไทยมลายูไทยเชื้อสายจีน และไทยวัฒนธรรมพุทธ

พัฒนาการประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของเกาะลันตาพบว่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมีประวัติอันยาวนานกว่า ๔๐๐ ปี ในยุคของการปกครองระบอบมณฑลเทศาภิบาล เกาะลันตามีฐานะเป็นแขวงขึ้นต่ออำเภอคลองพอบ เมืองปากาสัย ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๔ พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ได้ยกฐานะเป็นอำเภอ และได้เปลี่ยนชื่ออำเภอจากอำเภอเกาะลันตามาเป็น “อำเภอเกาะลันตา” ใน พ.ศ. ๒๔๖๐ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๐ กลับมาเรียกว่า “อำเภอเกาะลันตา” เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตาเกิดขึ้นหลายครั้งด้วยกัน นับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาที่กำหนดให้เด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดทุกกลุ่มเชื้อชาติต้องเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษา การออกพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร การประกาศนโยบาย “รัฐนิยม” ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พระราชบัญญัติการคัดเลือกการเกณฑ์ทหารและตำรวจในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ การเสด็จพระราชดำเนินยังเกาะลันตาของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๒ ก่อให้เกิดการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล (ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านสังกาอู้) การเสด็จพระราชดำเนินเกาะลันตาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชอีกครั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ นำมาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินแก่ชาติพันธุ์ต่างๆ โดยเฉพาะชาวเล ขณะเดียวกันก็พระราชอนุญาตยกเลิกการเกณฑ์ทหารแก่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลที่อาศัยในเกาะลันตา

ขณะที่ข้อมูลพื้นฐานโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของเกาะลันตาชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของการเกษตร/กสิกรรมมีช่วงเวลาหยุดพักระหว่างรอผลผลิตทำให้ลูกจ้างในภาคเกษตรกรรมเข้าไปเป็นลูกจ้างในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวในช่วง

ฤดูกาลท่องเที่ยวด้วย และในช่วงที่นักท่องเที่ยวน้อยก็จะกลับมาทำเกษตรกรรมอีกครั้งหนึ่ง ทำให้เกิดความสมดุลของการใช้แรงงานในเกาะลันตาและลูกจ้างในภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตาเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ สนับสนุนนโยบายและส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือการประกาศให้พื้นที่บางส่วนของเกาะลันตาเป็นอุทยานแห่งชาติใน พ.ศ. ๒๕๓๓ แต่อย่างไรก็ตาม หากจะพิจารณาพัฒนาการของลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตา สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ช่วง กล่าวคือ

๑. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตาก่อน พ.ศ. ๒๕๒๒ ยุคที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะขยายตัวเข้ามาในพื้นที่ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเกาะลันตาทั้ง ๔ กลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งชาวเล ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน และไทยพุทธ ต่างแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของตนโดยเฉพาะในแง่ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมปฏิบัติเป็นต้นว่า

กลุ่มอุรักลาไวย์ รักษาอัตลักษณ์ของตนไว้บนพื้นฐานและคติความเชื่ออิงอยู่กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เชื่อในอำนาจลึกลับ โสยศาสตร์ และเรื่องผีวิญญาณ ขนบประเพณีความเชื่อซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชนกลุ่มนี้ คือ “พิธีลอยเรือ”

กลุ่มชาวไทยมุสลิม รักษาอัตลักษณ์ของตนไว้บนพื้นฐานและคติความเชื่อตามหลักการของอิสลามอย่างเคร่งครัด ด้วยเหตุนี้ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ที่สำคัญเป็นต้นว่า การถือศีล ฮารีรายอ งานเมาลิด เป็นต้น

กลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน รักษาอัตลักษณ์ของตนไว้บนคติบนพื้นฐานและคติความเชื่อมหายาน แสดงออกถึงขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างชนเชื้อสายจีนทั่วไป การถือศีลกินเจและพิธีไหว้เจ้า

กลุ่มชาวไทยพุทธ เป็นกลุ่มที่มีประเพณีและการแสดงออกถึงอัตลักษณ์เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน โดยเฉพาะวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีของท้องถิ่น เช่น สงกรานต์ สารทเดือนสิบ

๒. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตาหลัง พ.ศ. ๒๕๒๒ ยุคที่เกาะลันตาเกิดความเปลี่ยนแปลงทางพหุสังคมและวัฒนธรรมเมื่อรัฐมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการพัฒนาการสาธารณูปโภคพื้นฐานที่สำคัญได้แก่ การสร้างถนนหนทาง ระบบไฟฟ้า ระบบประปาและบริการแพขนานยนต์ พร้อมกับการเกิดขึ้นของสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหารและภัตตาคาร เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคธุรกิจและการท่องเที่ยว รวมถึงการประกาศให้เกาะลันตาเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

การเติบโตของภาคการท่องเที่ยวและการประกาศให้เกาะลันตาเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติดังกล่าว ส่งผลให้เกาะลันตาเปลี่ยนสภาพจากเดิมที่มีลักษณะเป็น “เกาะปิด” สู่ “เกาะเปิด” เกิดการหลั่งไหลเข้ามาของผู้คนและวัฒนธรรมจากภายนอก และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในเกาะลันตาในด้านต่างๆ เช่น พฤติกรรมของวัฒนธรรมด้านการบริโภคจากเดิม พฤติกรรมการทำมาหากินและการประกอบอาชีพ ในฐานะเกษตรกรและชาวประมงแปลงเปลี่ยนสู่ภาคธุรกิจและบริการ วัฒนธรรมภาษาจากเดิมภาษาพื้นเมืองและภาษาถิ่นสู่การใช้ภาษาราชการและภาษาต่างประเทศ

๓. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในเกาะลันตาหลังเหตุการณ์ สึนามิ พ.ศ. ๒๕๔๗ ยุคที่เกาะลันตาเกิดความเปลี่ยนแปลงทางพหุสังคมและวัฒนธรรมเนื่องจากความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากองค์การเอกชนภายนอก เช่น มูลนิธิ ชุมชนไท มูลนิธิศุภนิมิต ก่อให้เกิดแนวคิดสำนึกรักถิ่น สร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง ตลอดจนการฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ดังสะท้อนออกมาในนามพิพิธภัณฑ์ชาวเกาะ งานลานเลลันตา งานเปิดเลเขเรื่อ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะเกิดการหลั่งไหลเข้ามาของผู้คนและวัฒนธรรมจากภายนอก แต่ในแง่ประเพณีวัฒนธรรมปฏิบัติและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งชาวเล (อุรักลาไวย์ มอเก็น) ไทยมุสลิม ไทยเชื้อสายจีน และไทยพุทธยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้ (แม้จะไม่เข้มแข็งอย่างในอดีตเนื่องจากเงื่อนไขและข้อจำกัดของเวลาในชีวิตประจำวันและสถานที่ไม่เอื้ออำนวย)

ปัจจุบันเกาะลันตาก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีลักษณะทางพหุสังคมและพหุวัฒนธรรม ผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งชาวเล (อุรักลาไวย์ มอเก็น) ไทยมุสลิม

ไทยเชื้อสายจีน และไทยพุทธ สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้ในท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งหากพิจารณาถึงสิ่งที่ดำรงอยู่และดำเนินไปของผู้คนในเกาะลันตาพบว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ ธเนศ วงศ์ยานนาวา^{๕๐} ที่ว่าหลักสำคัญของกรอบคิดเรื่องพหุวัฒนธรรมก็คือการที่ผู้คนต่างวัฒนธรรมต่างจะต้องยอมรับ ให้เกียรติและเคารพอีกฝ่ายหนึ่งว่ามีศักดิ์ศรีและมีความเท่าเทียมกัน และมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมท่ามกลางความแตกต่างโดยไม่ปรากฏภาพความขัดแย้ง การดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข เป็นเพราะการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ การสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติ การปะทะสังสรรค์กันโดยผ่านกิจกรรมทางสังคมตลอดจนมีค่านิยมบางประการร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ L.E.S. Braithwaite^{๕๑} ที่แสดงทัศนะว่าพหุสังคมจะดำรงอยู่ได้ถ้าคนในสังคมนั้นมีค่านิยมบางประการร่วมกัน และแนวคิดของ Edward A. Shils^{๕๒} ที่อธิบายถึงค่านิยมพื้นฐานร่วมกัน (common Values) ที่หล่อหลอมการดำรงอยู่ของพหุสังคม อาทิ สำนึกในความเป็นพี่น้องกันในหมู่ชนชั้นสูง การเคารพในกฎหมายและเชื่อในอำนาจของกฎหมาย การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง การยอมรับในค่านิยมและกิจกรรมของกลุ่มอื่นๆ ในสังคม (แม้จะเป็นเพียงปฏิสัมพันธ์ในระดับปัจเจกบุคคลก็ตาม)

ขณะเดียวกันเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จัดเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สั่งสมมรดกทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เป็นต้นว่า ประเพณีความเชื่อเรื่องพิธีลอยเรือของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล คติความเชื่อตามหลักการของอิสลามอย่างการถือศีล ฮาจีรายอ หรืองานเมาลิดของกลุ่มไทยมุสลิม กิจกรรมประเพณีถือศีลกินเจ และพิธีไหว้เจ้าของชนเชื้อสายจีน รวมถึงประเพณีคติความเชื่อของวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างกรณีสงกรานต์หรือประเพณีสารทเดือนสิบของกลุ่มไทยพุทธ ดังที่สะท้อนออกมาในงานประเพณีประจำปีของเกาะลันตา ที่เรียกว่า “เทศกาลลานตาลันตา”

^{๕๐} ธเนศ วงศ์ยานนาวา. **ความไม่หลากหลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม**. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมมติ, ๒๕๕๒). หน้า ๙ - ๑๖.

^{๕๑} Leo Kuper. “Plural societies : perspective and problem,” in *Pluralism in Africa*. Leo Kuper and M.G. Smith, eds. Berkeley and Los Angeles, (California : University of California Press, 1969). pp. 7-26.

^{๕๒} **เรื่องเดียวกัน**.

มรดกทางสังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวสู่เกาะลันตาซึ่งหาจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นมิได้ ดังที่ปรากฏในปัจจุบันว่า เกาะลันตา คือ พื้นที่เป้าหมายพื้นที่หนึ่งของนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติและรักความสงบ พร้อมกับการสัมผัสมรดกทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- กฤษฎิมา สุขมะโน. แนวทางการพัฒนาเกาะลันตาใหญ่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. ปรินญา ค.ม. (สถาปัตยกรรม) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๐.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต ๕ (ภูเก็ต พังงา กระบี่). **รายชื่อที่พักในจังหวัดกระบี่**. ภูเก็ต : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.
- กิตติ วิชัยดิษฐ์. ศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหมู่เกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๐.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาเชิงปฏิบัติการเรื่องแผนแม่บทเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเกาะลันตาใหญ่ จังหวัดกระบี่ = A master plan for sustainable tourism development in Lanta Yai Island, Krabi province**. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- คณิต คำทอง. **รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่**. ปรินญา ว.ม.(การจัดการสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๐.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. **พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่องเสด็จประพาสแหลมมลายู ร.ศ. ๑๐๙**. ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระศพสมเด็จพระเจ้าน้องเธอ เจ้าฟ้ามาลินีนพดาราศรีวิภาวดี กรมขุนศรีสัชนาลัยสุรกัญญา ณ พระเมรุท้องสนามหลวงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘.
- **เสด็จประพาสรอบแหลมมลายู เล่ม ๑**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๗.
- ตรุณี ม่วงแก้ว. **พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) : ผู้นำการปกครองหัวเมืองไทยฝั่งตะวันตก พ.ศ. ๒๔๔๔ – ๒๔๕๖**. ปรินญานิพนธ์ (กศ.ม.ประวัติศาสตร์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๖.

ที่ทำการปกครองอำเภอเกาะลันตา. เอกสารบรรยายสรุปอำเภอเกาะลันตาจังหวัด
กระบี่. กระบี่: งานปกครองอำเภอเกาะลันตา, ๒๕๔๔.

ที่ว่าอำเภอเกาะลันตา “สารบบความอาญา อำเภอเกาะลันตา เมืองกระบี่” เอกสาร
ทางราชการที่พบ ณ ที่ว่าการอำเภอเกาะลันตา

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. ความไม่หลากหลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมมติ, ๒๕๕๒.

นฤมล อรุโณทัย. “ความรู้พื้นบ้านของมอแกน : รูปแบบการจัดการและอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ,” ใน วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม. ฉบับที่ ๒๗
(มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๔๘) : ๘๐-๙๗.

----- . “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับชาติพันธุ์ชาวเล,” ในรายงานการนำเสนอ
ในการเสวนาระดมความคิดเรื่อง “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์”
โครงการเวทีวิชาการวัฒนธรรม จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๕.

นฤมล อรุโณทัย และคณะ. คนพื้นเมืองกับพื้นที่อนุรักษ์ โครงการนำร่องอันดามัน
หมู่เกาะสุรินทร์. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๖.

นันทวรรณ ภูสว่ง. “ภาคใต้ในระบอบวัฒนธรรมแบบผสมผสาน : ไทย จีน มลายู,”
ในภูมิศาสตร์กับวิถีชีวิตไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสวันคล้าย
วันพระราชสมภพ (๒ เมษายน ๒๕๔๓) ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ๑๒ – ๑๔
กันยายน ๒๕๔๓.

ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม ๖. กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและ
ประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, ๒๕๔๕.

ประพันธ์ สีดา เรื่อง “ย้อนรอย ๔๐๐ ปี พิพิธภัณฑสถานคนเกาะลันตา,” ใน
[http://www2.codi.or.th/index.php?option=com_content&task=view&
id=1734&Itemid=2](http://www2.codi.or.th/index.php?option=com_content&task=view&id=1734&Itemid=2)

ปรีชา บัวทองจันทร์. ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจและสังคม : กรณี
ศึกษาจังหวัดกระบี่. ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑.

พลวัตทางพุทธศักราชและพุทธศักราชของผู้นับในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ (พ.ศ. ๒๕๒๒-๒๕๕๓) ๑๕๑

พาริตาห์ ยงกิจ. **วิธีการปลูกฝังความศรัทธาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวไทยมุสลิมในอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่**. ปรียญานิพนธ์ ศศ.ม. (อิสลามศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๑.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. **ชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. **จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. ๑๒๘**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๖.

มนีร์ สมศักดิ์ มุหะหมัด. **วันและเดือนที่สำคัญในอิสลาม**. กรุงเทพฯ:สมาคมนักเรียนเก่าศาสนวิทยา, ๒๕๔๘.

แม่น้ำวาท ฤๅษชร ณ อยู่ธยา. **แลเลลันตา : จากลีนามีสู่ชีวิตที่ตระหนง**. กรุงเทพฯ : ทางช้างเผือก, ๒๕๕๐.

เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส. **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาเกาะลันตา กระบี่**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๔๔.

รายงานสรุปจังหวัดกระบี่ พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๕๔๗. กระบี่ : สำนักงานจังหวัด, ๒๕๔๗.

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. **การศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเกาะลันตา จังหวัดกระบี่**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๕.

สำนักงานอำเภอเกาะลันตา. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเกาะลันตา**. กระบี่ : สำนักงานฯ, ๒๕๔๘.

สุทัศน์ ละงู. **วิถีชีวิตและศักยภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โฮมสเตย์ : กรณีศึกษาชุมชนชาวเลบ้านลังกาอยู่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่**. ปรียญานิพนธ์ ศศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๑.

สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. **จีนทักษิณ วิถีและพลัง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๔.

สุรัชย์ วงศ์คุลลักษณ์. “เกาะลันตา, อำเภอ,” ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม ๑**. กรุงเทพฯ : มุลนิธิฯ, ๒๕๒๙. หน้า ๒๔๙ - ๒๕๐.

อาภรณ์ อุกฤษณ์. **พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล
กรณีศึกษาชุมชนบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๒.

----- . **พลวัตการปฏิสัมพันธ์และชาติพันธุ์อำนาจของชาวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่**.
วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ,
๒๕๕๔.

Ian Morson. **The connection Phuket Penang and Adelaide**. Bangkok:
The Siam Society, 1993.

Leo Kuper. "Plural societies : perspective and problem," in **Pluralism in
Africa**. Leo Kuper and M.G. Smith, eds. Berkeley and Los Angeles,
California : University of California Press, 1969.

บุคลากรกรม

ทวี ทะเลลึก. สัมภาษณ์วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๔ ณ บริเวณบ้านลั้งกาอยู่ เกาะลันตา กระบี่
ทิพมาศ ไม่ทราบนามสกุล. สัมภาษณ์วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๔ ณ บริเวณตลาดศรีราชา
เกาะลันตา กระบี่

มนัส กสิคุณ. สัมภาษณ์วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๔ ณ บริเวณตลาดศรีราชา เกาะลันตา กระบี่
สุโหม ไม่ทราบนามสกุล. สัมภาษณ์วันที่ วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ณ ร้านอาหาร
SEA GYPSY RESTAURANT เกาะลันตา กระบี่

อะซัน ประมงกิจ. สัมภาษณ์วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ณ บ้านลั้งกาอยู่ เกาะลันตา
กระบี่